

Lövmarkernas areal och utbredning på Gotland

Fabian Mebus har ställt samman det statistiska materialet om Gotlands lövmarker.

FABIAN MEBUS

I denna artikel presenterar jag statistik över olika lövskogstyper på Gotland. Siffrorna avser framförallt kulturpräglade lövmarker med åtminstone viss kontinuitet, alltså inte lövföryngrade hyggen och liknande biotoper. Materialet baseras i huvudsak på nyckelbiotopsregistret (2005) och länsstyrelsens rapport "Gotlands lövmarker" (Johansson 2000) i ett försök att förena dessa två inventeringar (som delvis har olika utgångspunkter) för att få en så heläckande bild som möjligt över de värdefulla lövmarkerna på Gotland. Det finns även ett antal äldre inventeringar, till exempel Skogsvårdsstyrelsens översiktliga skogsinventering från 1980-talet och länsstyrelsens inventering av ängs- och lövmarker från 1970-talet. Dessa dokument ger dock bara mycket begränsad information i detta sammanhang.

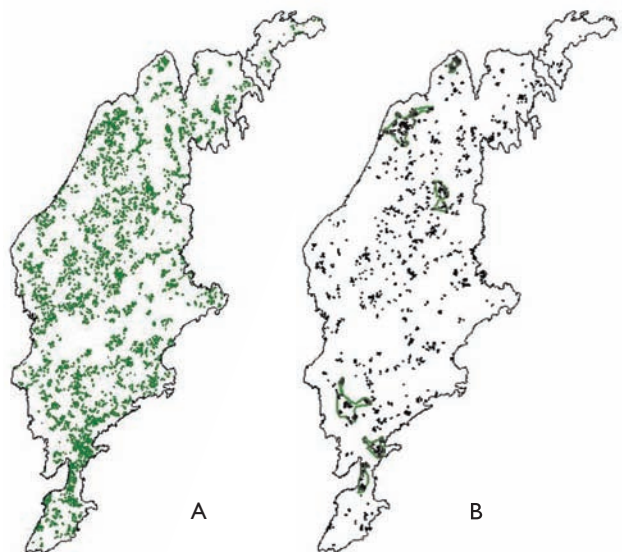
Lövmarksinventeringen

Lövmarksinventeringen (1996–99) baserades på flygbilder från 1986. Den sammanlagda karterade lövmarksarealen är 11 508 hektar, varav 1 577 hektar avser gårdsmiljöer och trädrader. Fördelningen på olika lövmarkstyper framgår av tabell 1. Utbredningen av de karterade områdena visas i figur 1A.

I grova drag kan sägas att av de cirka 10 000 hektaren lövmarker på Gotland (exklusive trädrader och gårdsmiljöer) domineras ungefär hälften av triviallöv, främst björk. Den andra hälften, alltså cirka 5 000 hektar, består av ädel-lövdominerade lövmarker.

Nyckelbiotopsinventeringen

Av tabell 2 framgår att det finns cirka 2 250 hektar nyckelbiotoper samt ungefär 480 hektar naturvärdesobjekt som utgörs av kulturpräglade ädel-lövmarker. Naturvärdesobjekt är områden som har sådana naturvärden att de inom en nära framtid kan utvecklas till nyckelbiotoper. Den sammanlagda arealen kulturpräglade lövmarker

Figur 1A. Lövmarkernas utbredning på Gotland enligt flygbildskarteringen från 1986.

B. Utbredning av lövmarker med höga naturvärden enligt lövmarksinventeringen och nyckelbiotopsinventeringen. Sex stycken så kallade värdetrakter har markerats.

Tabell 1. Arealer av olika lövmarskategorier enligt lövmarsinventeringen. För ett litet antal områden (drygt 70 hektar) saknas uppgifter om krontäckning och lövandel, och de är därför inte med i tabellen. Ur Johansson (2000).

Lövmarskategori	Areal (hektar)
Lövskog (minst 50 % lövandel)	4 781
Lövskog (minst 70 % lövandel)	3 971
Ädellövskog (minst 70 % lövandel)	1 560
Björkskog (minst 50 % lövandel)	2 447
Hagmark (minst 50 % lövandel)	3 334
Ädellövskog (minst 70 % lövandel)	2 194
Björkhagmark (minst 50 % lövandel)	707
Öppen trädbärande hagmark (minst 50 % lövandel)	1 745
Öppen ädellövskog (minst 70 % lövandel)	1 169
Öppen björkhagmark	177
Sammanlagd areal lövskog och hagmark	9 860

med höga naturvärden som kartlades i nyckelbiotopsinventeringen uppgår med andra ord till ungefär 2 700 hektar.

Sammanlagd värdefull areal

Enligt lövmarsinventeringen uppgår den sammanlagda lövmarsarealen med dokumenterat höga naturvärden till cirka 4 380 hektar.

Om vi summerar idag kända ädellövdominerade nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt med kulturprägel med resultatet av lövmarsinventeringen får vi en sammanlagd areal på cirka

4 600 hektar. Den allra största delen av alla nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt finns även med som objekt i lövmarsinventeringen vilket förklarar den relativt lilla skillnaden mellan lövmarsinventeringen ensamt och sammanslagningen av de två inventeringarna.

Naturvärdena i ett antal områden har sedan inventeringen försämrats på grund av felaktig skötsel eller andra åtgärder. Slutsatsen blir att arealen kulturpräglade lövmarker på Gotland med höga naturvärden idag bör ligga på omkring 4 000 hektar. Av förklarliga skäl går

Definitioner

Lövmarker inom lövmarsinventeringen

Lövskog definieras som områden med minst 70 procents krontäckning. Hagmark avser lövmark med en krontäckning på mellan 20 och 70 procent. Öppen hagmark avser områden med upp till 20 procents krontäckning.

Skogstyper inom nyckelbiotopsinventeringen

Följande typer är relevanta med avseende på kulturpräglade lövmarker på Gotland:

Lövängsrest: Mer eller mindre igenväxt löväng med klappade träd.

Lövskogslund: Mer eller mindre igenväxt ängs- eller hagmark utan klappade träd.

Löväng: Träd- och buskbärande slätteräng där hävden nyligen upphört.

Hassellund: Lund dominerad av hassel. Glest trädskikt av främst ädellöv. Björk eller tall kan förekomma.

Betad hagmark: Lövträdsdominerad naturbetesmark med mindre än cirka 30 procents kronslutning. Hävdas genom bete eller har betats relativt nyligen.

Eftersom det i stort sett saknas ädellövskog utan tydlig kulturpåverkan på ön, finns nästan försumbart små arealer av ytterligare ett antal typer: hedädellövskog, kalklövskog, ädellövskog, ädellövnaturskog, ädellövträd och ädellövsumpskog.

Tabell 2. Arealen lövmarker i nyckelbiotopsinventeringen (2005).

Nyckelbiotopstyp	Areal (ha)
Betad hagmark	160
Hassellund	140
Lövskogslund	400
Löväng	60
Lövängsrest	1400
Övriga ädellövmiljöer	90
Summa	2250
Naturvärdesobjekt	
Lövängsrest	120
Lövskogslund	350
Övrig ädellöv	10
Summa	480

det inte att fastlägga en exakt siffra eftersom ingen av inventeringarna är heltäckande.

Lövmarkernas utbredning

Som framgår av figur 1A finns lövmarker relativt väl spridda över hela Gotland. En sammanslagning av aktuella nyckelbiotoper och lövmarker med höga naturvärden enligt lövmarksinventeringen visar att utbredningen av intressanta lövmarker är koncentrerad till vissa delar av Gotland (figur 1B).

Ett stort bekymmer inom naturvården är att de värdefulla lövmarker som finns kvar på ön ofta är isolerade och ligger som små gröna öar i ett relativt hårt brukat jordbrukslandskap. Fragmenteringen av lövmark på Gotland är med andra ord oerhört stor. Det finns därför en mycket stor risk att många områden kommer att tappa en stor del av sin biologiska mångfald även om de sköts enligt konstens alla regler.

I samband med det strategiarbete för formellt skydd av skogsmark som under 2005 pågick i hela landet har länsstyrelsen på Gotland gjort en analys av lövmarkerna med avseende på deras långsiktiga förmåga att fungera som fullvärdiga ekosystem. Storlek och läge i landskapet är därvid avgörande faktorer. Resultatet visar att

det kanske bara finns sex områden, så kallade värdeotrakter, där det finns en tillräckligt stor ansamling av värdefulla lövmarker för att man ska kunna räkna med en någorlunda långsiktig ekologisk funktionalitet (Länsstyrelsen Gotlands län 2006). Dessa sex värdeotrakter är markerade på figur 1B. Ytterligare en handfull områden är så pass stora eller koncentrerade att också de kan vara ekologiskt funktionsdugliga, åtminstone på kortare sikt.

Citerad litteratur

- Johansson, P. 2000. Gotlands lövmarker. – Länsstyrelsen Gotlands län, livsmiljöenheten. Rapport 2000: 3.
- Länsstyrelsen Gotlands län 2006. Strategi för formellt skydd av skog i Gotlands län. – Arbetsmaterial.
- Nyckelbiotopsinventeringen 2005. Databas Kotten. – Skogsstyrelsen.

ABSTRACT

Mebus, F. 2006. Lövmarkernas areal och utbredning på Gotland. [Extent and distribution of deciduous woodland on Gotland.] – Svensk Bot. Tidskr. 100: 173–175. Uppsala. ISSN 0039-646X.

The areal extent and geographical distribution of different types of deciduous woodland on Gotland are summarized based on two recent inventories.

Fabian Mebus arbetar på Länsstyrelsen i Gotlands Län med bl.a. nyckelbiotopsinventering, reservatsbildning och skogliga naturvårdsfrågor. Han ägnar dessutom mycket av sin fritid åt restaurering och

skötsel av en slätteräng på den egna gården.

Adress: Länsstyrelsen i Gotlands län, 621 85

Visby

E-post: fabian.mebus@i.lst.se

